

Wanted: Genderproof systems of Social Security and Protection !

1 Inleiding: Armoede is vrouwelijk.

Dat is een wereldwijd gegeven. Vrouwen lopen het meest risico om in armoede te leven of erin terecht te komen. Dat is in het welvarende Europa niet anders.

In de lidstaten in West-Europa, zoals België, bestaan er goede algemene systemen van SZ die een stevig vangnet moeten vormen en armoede moeten voorkomen. En toch vallen er vaak mensen door de mazen van het net . Onze vrouwenbeweging KAV stelt vast dat dat vaker gebeurt met vrouwen dan met mannen.

Of anders gezegd: onze bestaande systemen van SZ schieten duidelijk tekort voor vrouwen in 't algemeen en voor bepaalde groepen van vrouwen in 't bijzonder.

- Een eerste belangrijke groep zijn de alleenstaande moeders.
Bij éénoudergezinnen is de kans groot om op de rand van bestaanszekerheid te leven of in armoede terecht te komen.
In het overgrote deel van deze éénoudergezinnen zijn vrouwen gezinshoofd.
- Een tweede groep zijn de kortgeschoolde vrouwen.
- Een volgende groep zijn vrouwen die in zeer onzekere arbeidssituaties zitten van tijdelijk en a-typisch werk, van zeer wisselende en flexibele jobs.
Vrouwen werken meer in de zogenaamde “ zwakke “ economische sectoren.
De lonen zijn er laag en bijgevolg ook de uitkeringen en pensioenen waar ze recht op hebben. Zij worden vaak als eerste door werkloosheid getroffen bij economische recessie of crisis.
- En als laatste wil ik hier de zeer grote groep van alleenstaande bejaarde vrouwen noemen, die met een zeer klein pensioen moeten trachten te overleven.

Wat is er mis met onze SZ ? Waar schiet het systeem tekort ?Hoe komt het dat vrouwen meer als mannen door de mazen van het sociale vangnet vallen ?

Vrouwen op de arbeidsmarkt

Vrouwen zijn massaal actief op de arbeidsmarkt en hun aandeel stijgt nog, overal in Europa.Dat is een goede zaak, ook voor onze SZ. Hoe meer mensen aan het werk, hoe beter.

Dat heeft een positief effect op zowel de inkomsten als de uitgaven in de SZ.Het is dus een goede zaak dat meer en meer vrouwen een “ betaalde” job buitenhuis hebben. De stijgende deelname van vrouwen aan de arbeidsmarkt kunnen we, als emancipatorische vrouwenbeweging die KAV is, alleen maar toejuichen en we willen die ook stimuleren.

Probleem is dat vrouwen nog altijd een grote achterstand in te halen hebben op die arbeidsmarkt.

Op die arbeidsmarkt is er nog altijd een grote ongelijkheid van kansen tussen mannen en vrouwen. En niet alleen in Vlaanderen of België.

Alhoewel er grote verschillen zijn tussen de verschillende Europese lidstaten mogen we stellen dat die kansenongelijkheid overal in Europa aanwezig is.

De loonkloof

Zo is de loonkloof tussen mannen en vrouwen of de “ gender pay gap “ overall een niet te onderschatten realiteit .De loonkloof geeft het verschil weer tussen het gemiddelde mannenloon en het gemiddelde loon van de vrouw. In België is de loonkloof berekend op basis van de maandlonen voor voltijdse werknemers 12 % . . In vergelijking met andere Europese landen heeft België een eerder beperkte loonkloof.

In 11 van de 27 EU -lidstaten is de loonkloof in 2006 zelfs groter dan in 2002. Alhoewel er wettelijk gelijk loon voor gelijk werk moet betaald worden, komt het nog steeds voor dat vrouwen feitelijk een lager loon krijgen voor dezelfde job. De loonkloof is vaak verborgen door het feit dat vrouwen meer werken in zogenaamde “ vrouwelijke” sectoren als onderwijs, gezondheidszorg of opvang en zorg in 't algemeen, waar de lonen relatief lager liggen. Vrouwen werken meer in de economisch zwakkere sectoren of de dienstensector die ook minder goed betalen.

De loonkloof is weinig zichtbaar en vaak ontkend in grote organisaties en bedrijven waar met functieclassificatiesystemen wordt gewerkt om de verloning zogenaamd te objectiveren. Vaak worden bij functieclassificatie de “ vrouwelijke” competenties en aspecten ondergewaardeerd en dus ook lager verloond.

Een andere belangrijke factor voor het verklaren van de loonkloof zijn de loopbaankeuzes die vrouwen zelf maken om werk buitenhuis te combineren met een gezin. Vrouwen werken vaker deeltijd en kiezen vaker voor systemen van tijdskrediet. Naast het onmiddellijk tastbaar gevolg van die keuze, namelijk minder inkomen, hebben deze keuzes ook als gevolg dat zij minder doorstroomkansen krijgen naar hogere, beter betaalde jobs en naar leidinggevende posities.

Deze reële loonkloof tussen mannen en vrouwen heeft dus een belangrijke negatieve impact op “ lifetime” lonen van vrouwen. En als gevolg daarvan ook op hun eventuele uitkeringen en latere pensioenen.

De combinatie van arbeid en gezin

Vrouwen hebben een handicap op de arbeidsmarkt omdat ze moeder worden! Het zoeken naar evenwicht tussen betaald werk en gezin is nog altijd het probleem van de vrouw, overall in Europa. Zo zijn er massaal meer vrouwen als mannen die bijvoorbeeld ouderschapsverlof opnemen, waar ze nochtans beiden recht op hebben. De ongelijke verdeling van de zorg- en opvoedingstaken tussen mannen en vrouwen is de belangrijkste reden waarom vrouwen hun beroepsloopbaan veel vaker geheel of gedeeltelijk onderbreken

Deeltijds werken lijkt voor vele van hen de ideale oplossing. Deeltijds werkenden , overall in Europa, zijn voor drie kwart vrouwen. In België is het aantal mannen dat deeltijds werkt groeiend maar nog altijd zeer klein ten opzichte van het aantal vrouwen die daarvoor, al of niet gedwongen door omstandigheden, kiezen.

Omdat de mama meestal een lager inkomen heeft, is de keuze vlug gemaakt ! We botsen hier op het maatschappelijk fenomeen dat ik de vicieuze cirkel van de loonkloof wil noemen.

Omdat vrouwen gemiddeld minder verdienen kiezen zij, om arbeid en gezin te combineren, meer voor deeltijds werken en loopbaanonderbreking of stoppen met werken. En dat werkt dan weer tegen hun in verband met hun positie op de arbeidsmarkt in 't algemeen en de gemiddelde vrouwenlonen in 't bijzonder.

De klassieke rolverdeling tussen vrouwen en mannen en de stereotype verwachtingspatronen zijn nog steeds stevig aanwezig in de Europese bevolking. Zij beïnvloeden sterk de keuzes van meisjes en vrouwen in verband met onderwijs, studierichtingen, beroepskeuze en loopbaanplanning. Een groot gedeelte van de achterstand van vrouwen op de arbeidsmarkt en de bestaande loonkloof is hiervan een rechtstreeks gevolg, en daardoor ook hun ongelijke kansen in de SZ !
Vrouwen verdienen gemiddeld minder dan mannen.
Lagere lonen betekenen lagere uitkeringen en kleinere pensioenen.
Vrouwen hebben meer korte, onderbroken of grillige loopbanen waardoor ze onvolwaardige rechten opbouwen bijvoorbeeld voor een leefbaar pensioen.
Korte, onvolledige loopbanen betekenen lagere pensioenen.
De discriminaties op de arbeidsmarkt worden gewoon doorgetrokken in de SZ.
Wij worden er als samenleving alleen maar beter van als de onrechtvaardigheden worden weggewerkt ten opzichte van al deze werkende vrouwen. Het is toch ook een ongelofelijke verspilling van talent ! Vrouwen zijn per slot van rekening vandaag hoger opgeleid dan mannen, maar ze gebruiken gebruiken hun grote capaciteiten nog te vaak niet of in elk geval te weinig.
Vandaar dat er absoluut moet verder gewerkt worden aan “genderequality” op de arbeidsmarkt. Bovendien is er nood aan vernieuwingen en aanpassingen in de systemen van SZ zodat deze “genderproof” worden.

Zie de actie van KAV en ACV (Vlaanderen) : Ik stop met strijken
www.ikstopmetstrijken.be

Nieuwe sociale risico's

De modellen van SZ en bescherming, zoals we die in de EU kennen, zijn vaak onvoldoende aangepast aan de evoluties binnen onze hedendaagse samenleving. Ze gaan nog teveel uit van het éénverdienersmodel of het kostwinnersmodel.: de man zorgt voor brood op de plank en de vrouw zorgt voor huishouden en kinderen en familie.
We leven nu in een tijd waarin het “tweeverdienersmodel” overal ingeburgerd is en waar bovendien zeer veel verschillende gezinstypes en samenlevingsvormen voorkomen.
Onze SZ is onvoldoende aangepast aan deze realiteit en wordt daardoor minder adequaat.
We weten allemaal dat er bijvoorbeeld veel meer echtscheidingen zijn en dat het aantal éénoudergezinnen toeneemt.
Vaak zijn het alleenstaande moeders die op de rand van bestaanszekerheid leven.
Een aantal nieuwe sociale risico's worden vandaag onvoldoende opgevangen door de SZ. Ons model is onvoldoende aangepast aan de realiteit van vandaag en wordt daardoor minder adequaat. Waardoor het risico op armoede weer stijgt !

Ons voorstel: het evenwichtig combinatie model

Onze vrouwenbeweging KAV wil vrouwen bewust maken van hun ongelijke kansen in de SZ en de oorzaken ervan.
Wij benadrukken de soms zeer zware gevolgen van bepaalde loopbaankeuzes, zoals tijdelijk of definitief deeltijds werken of volledig stoppen met werken.

Wij raden hen aan om , ook als er kinderen komen, een stevige band met de arbeidsmarkt te houden. Wij zijn er absoluut voor dat vrouwen stevige individuele rechten opbouwen, waardoor ze een grotere financiële onafhankelijkheid krijgen en beter gewapend zijn in geval zij alleen komen te staan.

Maar dit is niet voldoende om de kansenongelijkheid tussen mannen en vrouwen op de arbeidsmarkt en in de SZ weg te werken. Wij hebben een nieuw maatschappelijk model nodig. Een belangrijke grote mentaliteitswijziging waarbij de stereotype taakverdeling en verwachtingspatronen doorbroken worden.

Het combineren van betaalde arbeid en gezin mag niet langer een probleem of een uitdaging voor de vrouw zijn maar is er een voor beide partners.

Mannen moeten mee combineren. De zogenaamde " nieuwe mannen" die ook huishoudelijke - , opvoeding- en zorgtaken opnemen zijn nog veel te weinig te vinden.

Vrouwen en mannen moeten beiden de mogelijkheid hebben om weldoordachte keuzes te maken zodat ze gezinsleven en loopbanen op een evenwichtige manier kunnen combineren.

Wanneer één van de partners ervoor kiest om deeltijds te werken of de loopbaan te onderbreken, dan mogen niet alle risico's van deze keuze (een gezinskeuze) bij deze partner komen te liggen.

Wij pleiten dus voor evenwichtige levensloopbanen voor mannen en vrouwen. Als er kinderen komen moeten beide partners een stevige band met de arbeidsmarkt kunnen behouden. Voor iedereen moeten er flexibele en sociaal verzekerde overgangen mogelijk zijn , van voltijds naar deeltijds werken, tijdskrediet opnemen en loopbaan tijdelijk onderbreken.

Wij zijn ervan overtuigd dat als een samenleving streeft en evolueert naar dit " evenwichtig combinatie model " er meer gelijke kansen voor vrouwen en mannen zullen gerealiseerd worden en dat we er met z'n allen beter van worden.

KAV bedacht en voerde een zeer geslaagde actie: Broed op je keuze !

Eisenbundel aan de samenleving en de verschillende overheden:

We vragen meer maatschappelijke erkenning en waardering voor de zorgarbeid in 't algemeen en de huishoudelijke arbeid en zorg voor de kinderen in 't bijzonder.

De sociale partners en de overheid moeten evenwichtig combineren van betaald werk en gezin mogelijk en haalbaar maken voor vrouwen en mannen.

Daarbij moeten de keuzemogelijkheden om de globale arbeidstijd of loopbaan op een autonome wijze te organiseren nog versterkt worden in plaats van afgebouwd.

Het sociale vangnet (systemen van SZ) moet hieraan aangepast worden:

- In de bestaande systemen moeten de gevolgen van loopbaankeuzes evenwichtig over beide partners gespreid en verdeeld worden
- Er moeten nieuwe maatregelen uitgewerkt worden om meer soepele en verzekerde overgangen in de loopbaan mogelijk te maken
- Periodes van loopbaanonderbreking om arbeid en gezin te combineren moeten blijvend en zelfs meer als " gelijkgestelde" periodes kunnen meetellen voor het bepalen van de individuele rechten in SZ
- Het systeem moet bovendien meer rekening houden met de grote diversiteit aan samenlevingsvormen en de grotere kans op wisselingen tijdens de loopbaan. De situatie van de éénoudergezinnen moeten dringend verbeterd worden door aanpassingen in het systeem.

Mannen en vrouwen moeten in dit " evenwichtig combinatie model" vooral goed geïnformeerd de nodige loopbaankeuzes kunnen maken. Ze moeten zich daarbij goed realiseren wat daarvan de gevolgen zijn in de opbouw van hun individuele rechten. Het is de taak van de overheid om goede informatie te verspreiden en carrièreplanningsystemen uit te werken.

Het klassieke gelijkheidsbeleid is niet passé !

Alle overheden moeten er blijven op inzetten!

Om opnieuw een draagvlak voor dit beleid te creëren moet de overheid de bevolking sensibiliseren over de kloof tussen wat reeds bereikt is op het wettelijk en juridisch vlak en wat de realiteit is. Bijvoorbeeld over de feitelijke ongelijkheid van vrouwen en mannen die met de loonkloof zeer duidelijk kan gemaakt worden.

Wij willen van de overheden en de sociale partners een werkgelegenheidsbeleid dat vrouwen en mannen echt gelijke kansen geeft .

Het belang van opvoeding en onderwijs die " genderproof " zijn is cruciaal .

De strijd tegen de klassieke rolmodellen en de stereotype verwachtingspatronen moet absoluut verder gezet worden en ondersteund worden door de overheid.

Vanzelfsprekend hoort er ook bij dat er een gezinsondersteunend beleid wordt gevoerd. Blijven werken aan kwaliteitsvolle, betaalbare en toegankelijke gezinsondersteunende diensten zoals kinderopvang moet een prioriteit blijven.

Meer gezinsvriendelijke organisaties en bedrijven en gezinsvriendelijke werkomstandigheden zijn alleen maar toe te juichen !